

**Часть I Татар теленнән сораулар һәм биремнәр
(Вопросы и задания по татарскому языку)**

Максимальный балл – 10

№ п/п	Биремнәрнең эчтәлеге (содержание)	Фактиче ские баллы
1	<p>Биредгән баш кисәкләрне табыгыз. (Найдите главные члены предложения.)</p> <p>Мин акрын гына урман эченнән атлыйм.</p> <p>а) мин атлыйм; б) акрын атлыйм; в) урман эченнән; г) мин эченнән;</p>	
2	<p>Жөмлә өлешләрне нинди эзлеклелектә куярга кирәк, мәкаль ясау өчен? (В какой последовательности нужно поставить части предложений, чтобы получилась пословица?)</p> <p>1. надан икәнне 2. күп китап укы 3. Үзеңнең 4. беләсең килсә</p> <p>а) 2, 1, 3, 4; б) 3, 1, 4, 2; в) 1, 2, 3, 4; г) 4, 3, 2, 1;</p>	
3	<p>Бу жөмләдә мәгънәсе буенча туры килгән фигыльне языгыз. (В данном предложении запишите соответствующий по значению глагол.)</p> <p>Бу аланда кызыл, зәңгәр, сары һәм ак чәчәкләр _____.</p> <p>а) чәчәк ата; б) юк; в) үсә; г) үсми;</p>	
4	<p>Фразеологизмның русча эквивалентын табыгыз. (Какой фразеологизм не соответствует русскому эквиваленту?)</p> <p>а) исе дә китми – и в ус не дует; б) кызыл кар яугач – когда на горе рак свистнет; в) күз карасы кебек – как зеницу ока; г) тирән йөзү – мелко плавать;</p>	
5	<p>Билгеләү алмашлыгы кергән жөмләне күрсәтегез. (Укажите предложение, в которое входит определительное местоимение)</p> <p>а) Һәр заманның үз көе. б) Кем эшләми, шул ашамый. в) Авыздагы сүзгә син ия, авыздан чыккач – сүз ия. г) Бердәм өйдә бәрәкәт була.</p>	

6	<p>Сүзлэрнең дөрес язылышын күрсәтегез. (Укажите ряд с правильным написанием слов.)</p> <p>а) берюлы, аряк, елязма, төняк; б) берьюлы, аръяк, ельязма, төнъяк; в) берьюлы, аръяк, ельязма, төнъяк; г) бер юлы, ар як, ел язма, төн як;</p>	
7	<p>Боярык фигылъ кәргән мәкальне билгеләгез. (Укажите пословицу, где глагол стоит в повелительном наклонении):</p> <p>а) Дустың үзеңнән яхшырак булсын. б) Жиде кат үлчә, бер кат кис. в) Тырышкан табар, ташка кадак кагар. г) Акыллы өйрәнер, ахмак өйрәтер.</p>	
8	<p>Чама саны кулланылган жөмләне билгеләгез. (Укажите предложение с приблизительным числительным)</p> <p>а) Йөз сум акчаң булганчы, йөз дустың булсын. (Мәкаль); б) Без өчәү урманга гөмбәгә киттек. в) Ул чакта миңа да шушы малай кебек ун-унбер яшьләр булгандыр. (Р.Гыйззәтуллин). г) Кагарга тотынган беренче кадагым читкә очты. (И.Ханов).</p>	
9	<p>Гомумиләштерүче сүз кулланылган жөмләне билгеләгез. (Укажите предложение, в котором используется обобщающее слово.)</p> <p>а) Имән, усак, нарат – безнең якларда үсә торган агачлар. б) Юкә дә, каен да, тал да – барысы да яфракларын койганнар. в) Мин урманнан гөмбәләр һәм чәчәкләр жыйдым. г) Дәрестә барлык укучылар да актив катнашты.</p>	
10	<p>Кайсы төркемдә сүзләр әлифба тәртибендә тәкъдим ителгәннәр? (В какой группе слова даны в алфавитном порядке?)</p> <p>а) абый, дустым, елак, житте, йолдыз, кәбестә, килделәр, олы; б) абый, дустым, килделәр, кәбестә, елак, йолдыз, житте, олы; в) абый, дустым, елак, килделәр, кәбестә, йолдыз, олы, житте; г) абый, житте, йолдыз, елак, кәбестә, килделәр, олы, дустым;</p>	
Барлыгы (всего):		

Часть II. Татар әдәбиятынан сораулар һәм биремнәр
(Вопросы и задания по татарской литературе) 2023-2024 учебный год

Максимальный балл: 10

№ п/п	Биремнәрнең эчтәлегә (содержание)	фактические баллы				
1	<p>Бирелгән шигыр юлларының төп мәгънәсе нәрсәдә? (В чем выражается главная мысль данного стихотворения?)</p> <p>Жырны булмый оныттырып, Жырны булмый бетереп. Жырчы үлә, жыры кала – Жырны булмый үтереп</p> <p>а) татар жырының мәңгә булуына; б) жыр күнелне юата; в) кешене уйландыра; в) жыр ярату турында;</p>					
2	<p>Бирелгән өзектә сүз кем турында бара? (О ком идёт речь в данном отрывке?)</p> <p>Булачак шагыйрь Татарстанның Арча районының Кушлавич авылында 1886 елның 26 апрелендә Мөхәммәтгариф мулла гаиләсендә дөньяга килә. Малай туып дүрт ай ярым үткәч, Мөхәммәтгариф хәзрәт үлеп китә. Тол калган Мәмдүдәне (баланың әнисе) Сасна мулласына кияүгә бирәләр. Кеченә малайны авылның Шәрифә исемле фәкыйрьбер карчыгына вакытлыча асрамага калдыралар. Шунда аның газаплы, авыр тормышы башлана.</p> <p>а) Г. Утыз Имәни; б) Г. Тукай; в) М. Гафури; г) Акмулла;</p>					
3	<p>“Солдатта булган” кешене ничек аерып була? (Как отличить человека служившего в армии от не служившего?)</p> <table><tr><td>Билең кысып буган, диләр, Бигрәк уңган, диләр; Әллә каян күренеп тора – Солдатта булган, диләр.</td><td>Кечеләрне кече итәр, Олыны зурлар, диләр. Әллә каян күренеп тора - Солдатта булган, диләр.</td></tr><tr><td colspan="2">Комбинезон алган, диләр Шинелен салган, диләр. Шинелен салса да, солдат Гадәте калган, диләр.</td></tr></table> <p>а) киеме белән; б) Солдат каешы белән; в) Шинелы белән; г) гадәте белән;</p>	Билең кысып буган, диләр, Бигрәк уңган, диләр; Әллә каян күренеп тора – Солдатта булган, диләр.	Кечеләрне кече итәр, Олыны зурлар, диләр. Әллә каян күренеп тора - Солдатта булган, диләр.	Комбинезон алган, диләр Шинелен салган, диләр. Шинелен салса да, солдат Гадәте калган, диләр.		
Билең кысып буган, диләр, Бигрәк уңган, диләр; Әллә каян күренеп тора – Солдатта булган, диләр.	Кечеләрне кече итәр, Олыны зурлар, диләр. Әллә каян күренеп тора - Солдатта булган, диләр.					
Комбинезон алган, диләр Шинелен салган, диләр. Шинелен салса да, солдат Гадәте калган, диләр.						

4	<p>Бирелгән юллар патриот-шагыйрьнең хатыннан өзек. Ул сугыш тәмамлануга өч кенә ай калгач Кенисберг шәһәренә һөжүм вакытында һәләк була. Ул кем? (Данный отрывок из письма героя-поэта жене, который погиб за три дня до окончания войны под Кенисбургом. Кто он?)</p> <p>“ Мин бу юлы да фронтта бирешмәдем, кулда корал белән ут эчендә йөргәндә татар совет язучысы исеменә тап төшермәдем, зур тырышлык белән үз ижатым өстендә эшләдем...”</p> <p>а) Муса Жәлил; б) Фатих Кәрим; в) Абдулла Алиш;</p>	
5	<p>Бу картина “Бәләкәй Апуш” дип атала. Ул Г. Тукайның нинди әсәре буенча ясалган? (Эта картина называется «Маленький Апуш». По какому произведению Г. Тукая она была написана?)</p> <p>а) «Исемдә калганнар» әсәре буенча; б) «Туган тел» шигыре буенча; в) Тукайның балачагын күрәп ясалган;</p>	
6	<p>Түбәндәге юллар кем турында? (О ком данные строки?)</p> <p>Ул гомеренең иң соңгы сәгатенә, шигырьләренең иң соңгы юлларына кадәр үзен туган иле, сөекле халкы белән бергә хис иткән, шушы бөек илнең тугрылыклы улы булуы белән рухланып яшәгән, туган яклардан искән җилләренә, әллә нигә бер генә чагылып узган кечкенә тәрәзәдәге таң шәүләләрен туган иленең тоткындагы улына сәләмә итеп каршылаган.</p> <p>а) Аю Алиш; б) М. Жәлил; в) Ф.Кәрим; г) С. Хәким;</p>	
7	<p>Муса Жәлил “Ишек алдынды” шигырендә малай авторга ничә тапкыр звоночка басырга куша? (В стихотворении М. Джалиля “На парадной”, сколько раз мальчик просит нажать на звонок?)</p> <p>а) 1; б) 2; в) 3; г) 5”</p>	
8	<p>Әкиятләрнең төзелеше дәрәҗәс бирелгән вариантны тап. (Укажи верную последовательность построения сказок.)</p> <p>а) Башлам, төенләнеш, финал, кульминация, бетем; б) Башлам, төенләнеш, вакыйгалар үсеше, кульминация, финал, бетем; в) Башлам, төенләнеш, вакыйгалар үсеше, кульминация, бетем;</p>	

9	<p>Түбәндәге шигырь юллары Г. Тукайных кайсы әсәреннән? (Из какого произведения Г. Тукая данный отрывок?)</p> <p>Жәй көне: эссе һавада мин суда коенам, йөзәм, Чәчрәтәм, уйныйм, чумам, башым белән суны сөзәм. Шул рәвешчә бер сәгать ярым кадәр уйнагач, Инде шаять, бер сәгатьсез тирләмәм дип уйлагач, Йөгереп чыктым судан, тиз-тиз киендем өс-башым; Куркам үзем әллә нидән, юк янымда юлдашым.</p> <p>а) Шүрәле; б) Пар ат; в) Су анасы;</p>	
10	<p>Бирелгән мәкальнән эчтәлегә кайсы әсәргә туры килә? (К какому произведению относится содержание данной пословицы?)</p> <p>“Белем алу – энә белән көе казу”</p> <p>а) К.Насыйри “Әбүгалисина”; б) Кол Гали “Кыйссаи Йосыф”; в) Ф.Хөсни “Чыбыркы”;</p>	
	Барлыгы:	

**Областной этап Всероссийской олимпиады школьников
по татарской литературе 2023-2024 учебный год 7-8 классы
Максимальный балл –20**

**Татар теле һәм әдәбияты буенча 2023/2024 уку елынң
7 - 8-нче сыйныфлары өчен Бөтенроссия олимпиадасының өлкә этабы
1 тур**

Ижади эш.

1. Текстны игътибар белән бер кат укып чык. Сораулар тулы җавап языгыз

“Яктылык яратучы кыз” (әкият)

Борын-борын заманда жир йөзе дөм караңгы булган, ди. Күк йөзедә ай да, кояш та балкымаган. Кешеләр көнне дә, төнне дә белмәгәннәр.

Караңгылыкны Дию пәриләре бик яратканнар. Шуңа күрә алар бик күпләп яшәгәннәр.

Ул заманда патшаның бик матур бер кызы булган. Аның йөзе бик якты, бер күзе ай, бер күзе кояш булып балкыган, ди. Ул булган һәр җирдә яктылык икән.

Патша кызы турында Дию пәрие патшасы ишеткән һәм яктылык яратучы кызны юк итәргә кушкан.

Дию пәриенен мәкерле уйларын патша кызына җиткергәннәр. Кыз, Дию пәрие кулыннан үлгәнче, жир йөзедә яктылык булып, кешеләргә файдам тияр, дип уйлаган һәм аккошка әверелеп, күккә күтәрелгән.

Менә шул көннән алып, күктә каурый-каурый ак болытлар йөзә, жир йөзедә көндөз кояш, ә кичен ай яктыртып тора икән. Яктылыктан куркып, Дию пәриләре дә качып беткәннәр.

1 Элек күк йөзедә ниләр булган? _____

_____

2 Караңгылыкны ниләр яраткан? _____

_____

3. Кемнең бик матур кызы булган? _____

_____

4 Кыз нәрсә яраткан? _____

_____

5. Кыз нәрсәгә әверелгән? _____

6Син үзең әкиятләргә ышынасыңмы? Ни өчен?

Председатель жюри: _____

Члены жюри: 1. _____

2. _____